

PARMAK UCUNDA AİLE

Gülşah Altuğ

Tek bir göz yuvasında fırıl fırıl dönecek.

Kalın, ince, pembe, beyaz, mor tek bir dudak
aralanıp yerlere tütsülenmiş, küflenmiş, küskün,
titrek, kelimeler dönecek.

Onları yerden topla.

Derin bir kuyu kaz. İçine at.

Ne varsa... ne varsa... ne varsa...

Hepsini içine at.

Mine Sögüt - *Deli Kadın Hikayeleri*

“...Hiçbir şeyden habersiz iken ben...” Balkon zeminindeki yansımasından yaşını, boyunu yahut beden ölçülerini tam kestiremediğimiz bir kız çocuğu, genç kız, kadın siluetiyle hareketli görüntü kuşağını sürdürüyor yönetmen. Hareketli görüntü kuşağı diyorum, çünkü film fotoğraf ve görüntülerin bir arada harmanlandığı bir sunu şeklinde ilerliyor. “...Hiçbir şeyden habersiz iken ben, yaptı... ve de ne bileyim bu cinsiyet rollerini yani kadın olmak, kız çocuk olmak falan gibi şeyleri çok önceden, çok erken yaşattı yani bana...” diye devam eden ses kuşağına ek, bir öncekinden daha farklı bir açıdan silueti izlemeye devam ediyoruz. Siluet çerçevenin solunda, omuz çekim ölçeğinde, balkon duvarına yansırken, sağda başka bir siluet daha görüyoruz; bir kadın balkonundan örtü silkeliyor. Aynı çerçeveye dahil edilmiş kimliksiz kadın siluetleri, soldan sağa doğru vurgulanan kadınlık algısı, anlatıcının kendi öyküsünde yer aldığı noktayı özetler nitelikte. Eklemek gerekirse, filmin genelinde beş farklı anlatıcının kendi seslerinden öykülerini dinliyoruz fakat filmde gerçek kişiler yerine oyuncular; el, kol, omuz çekimleri ile yüzleri gösterilmeyerek kullanılmış.

“...Demek ki ‘aile’ bölünmesin, demek ki her şey gizli kalsın, bu isteniyor.” Kamera soldan sağa çevrinme yaparak bize, eski binalar arasında, köhne bir apartman boşluğu gösteriyor. Sonra daha yakın bir çerçevede muhtemelen oraya savrulmuş olabilecek bir yatak ve yorgan görüyoruz. Muhteşem ailelerin oraya buraya savurduğu, saçtığı muhteşemliklerinin peşi sıra, “...hani devlet sırrı gibi, devletin yapı taşı olan ‘aile’ de benzer bir kutsallığı içeriyor yani...” şeklinde akmaya devam eden anlatıcının soğuk ve donuk sesine karşı sıcak bir iç aydınlatma ile bir konsolun yahut çekmeceli kitaplığın üzerinde özenli, titiz bir duruş sergileyen bir dantel parça, aşağıdan yukarıya konsol boyu çevrinme yapan kamera hareketinin sonlandığı noktada yer alıyor. Kamera, film boyunca pek çok evin mutfağına, salonuna, sandalyelerine, koltuklarına zaten bizi konuk ediyor ve aile yaşamının en sıradan ve olası haline, sıcak yuvalara tanıklık ediyoruz. Ama bu işte bir bozukluk var. Bir terslik... Görüntüler bizde birliktelik, sıcaklık, samimiyet, aidiyet duygularını yeniden üretecek cinsten şüphesiz. Düzen içerisine yerleşmiş “aile” tanımlarını yeniden üretecek cinsten... İçine doğduğumuz, içinde büyüdüğümüz, bütün ahlaki değerleri kavradığımız, temellendirdiğimiz destek ağı, çocuk yapmayı esas alan, heretoseksist, cinsiyetçi roller ve sorumluluklar içeren, toplumun en küçük sosyal birimi, sonsuz ve sorgusuz ait olduğumuz yuva, aile, ocak... Fakat sahne devam ederken, anlatıcı bize aynı aile içerisinde çok başka şeylerin de yaşanabilir olduğundan, yaşanabilir olacağından ve pek çok şeyden daha haber veriyor!

“...Birinin cenazesi oluyor, 150 kişi gidiyor...” Kamera birlikteliğin, kalabalığın, paylaşımın altını çizen sıcak bir aile kahvaltısına bizi konuk ederek masadaki yerini

almış iken, anlatıcı devam ediyor: “...Herkes birbirinin acısına ortak oluyor. Ama demek ki herkes birbirinin acısına ortak olmuyor, yani oradaki amaç ‘bir aradayız ve çok iyiyiz’i sağlamak. Ama aslında içinden baktığın zaman böyle bir şey yok yani, bu kadar güzelliklerle dolu değil...” Biz, nazar boncuklu çay tabaklarının eşlik ettiği kahvaltı masasından uğurlanırken, peşi sıra eklenen görüntüde; 37-38 kişinin birlikte sığabildiği kalabalık bir “aile” fotoğrafı ve yanında yine birlik ve beraberliğe fazlasıyla vurgu yapan büyükçe bir şekerlik, benzer bir diğer dantel örtünün üzerine kusursuzca yerleşmiş. Bu noktada, yönetmenin imgesel dilini görmemek, anlatı yapısının inşasında bu dilin etkileyici ve tamamlayıcı gücünü inkâr etmek mümkün değil. Anlatılan öykü, sahnelerde sunulan görüntülerle tezatlık oluşturmayı sürdürürken yönetmen, aile kavramı üzerinden kültürel kodları, ahlaki değerleri, devlet yapısının öncüllüğünü ve kendi söylemiyle tüm bu tabuları, her şeyin ötesinde tutmaya alışmış, alıştırılmış insanoğlunun normalleştirdiği, görmezden geldiği aslında kendisi ahlaksız olan bir “susuşu” gözler önüne sermek derdinde.

Çerçeveye, bir kavanoz içine sıkı sıkıya kapatılmış çıplak bir kadın figürünün kırmızılar içerisindeki resmi giriyor. “...Kızlar niye gidemiyor dışarı? Babam da der bunu; sana güvensizliğimden değil çevreye güvensizliğimden falan... Ama işte ‘aile’ güvenli... Ama bak aile baştan sıçtı yani, daha yolun başındayken sıçtı senin o ‘güvenli aile’ dediğin şey...” Yönetmenin “aile” kavramına gerek görüntülerle gerek anlatıcının öyküsü ve dili ile bu kadar fazla vurgu yapmasının sebebi sadece filmine “Yuva” demiş olmasından ileri gelmediği gibi ailenin toplum içerisindeki köktenci, belirleyici rollerinin ve onu kutsal ve dokunulmaz yapan tüm bu iç dinamiklerinin

aslında ne kadar politik, tartışılabilir, sorgulanabilir olduğunu ve sanılanın aksine bunların korkusuzca su yüzüne çıkarılmasının ne denli gerekli olduğunu, biraz olsun dillendirmek, yinelemek isteğinden olacaktır. Aile politiktir... Aile ve onun gibi pek çok kavramı güzellemenin, yüceleştirmenin kimseye pek bir yararı olmayacağını hatta böylece içeriden, en dipten gelen felaketlerin kaynağının üstünü örtmekten, onu yok saymaktan öteye gidilemeyeceğini, keskin fakat yerinde bir dille ifade etmeye çalışmış film. Filmde yer alan öykülerin, gerçek anlatıcıların sesinden dinlediğimiz, gerçek yaşanmışlıklar olması, filmin kurgusal dili ve başarılı görüntü kullanımı ile birleşince sıradan bir belgesel anlatımından öteye geçilmiş, oldukça ağır ve kendini yeniden üretmeye meyilli olan bir konunun da üstesinden gelinmiştir.

“...Köye gittiğimde bile bunu yaşıyorsam ben, kendi köyüme gittiğimde, o zaman çevreden niye korkayım ki...? Aile daha mı güvenli...?” Kamera anlatıcının sesine görüntüsel olarak can veren oyuncuyu, martı sesleri eşliğinde uğurlarken, huzursuz bir sallantı ile şehre doğru küçük bir çevrinme yapıyor. Göz alıcı şehir ışıklarının parlaklığında, bir yerlerde tüm bu olup bitenlerin yaşandığı, gizlendiği ve sonra yine yaşandığının acımasız gerçekliği ve huzursuzluğu ile görüntü kararıyor. **Yuva**, gerçekleri görünür kılmak, duyulur kılmak adına üzerine düşeni, sinemasal dili de etkili kullanarak yapmış görünüyor. Bir belgeselin derdi de bu olsa gerek...